

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 17. julia (sredoletna) 1852.

List 57.

Mojstru pevcov!

Ko zadonéle Orféja strun milíne,
Stermenja réke v téku svom zastale,
Drevésa, skale, ruša se gibale,
Pojágnjile se vmíljenja zveríne.

Tak pesem Tvoj'h, Koseski, nam čaríne
Serce prešínile, so vnemovale!
Zakaj li vtihnile? Oh, naj b' že dale
Na svetlo se — u slavo domovíne!

Ti pa, moj narod! slavi céno védi,
Na dom poklíči slavniga rojaka,
De za te le žíví, in za te píše.

Tak živ pesništva vir u tvoji sredi
Mladino upno ti pojí, pretaka
Se v slave, domoljubja semíníše.

Rodoljubski.

Kmetijske, gospodarske in živino-zdravniške skušnje.

(*Grojzdno gosenco pokončati*). Mala gosencica nekiga metulja, ki je môlu podoben (Weinwickler) napravi na tertnim cvetji in grozdji veliko škodo. Spomladi požrè cvetne pópke; mesca augusta (vel. serpana) se pa druga zalega vgnjezdi v grozde in jih pokvari, da se jih tako imenovana zelena gnjílina prime. — Berž ko se ob cvetji gosencice po beli pajčevini naznanijo, s katero eno ali več grojzdnih cvetk opredejo, se mora tisti grozdek tako odrezati, da z eno roko spodej grozdek deržiš, z drugo pa ga odrežeš, da gosencice na tla ne padejo in po tem na druge terte ne zlezejo. Odrezano gosencasto cvetje se mora skerbno popolnoma pokončati. — Najdeš pa v jeseni objedeno in gnjilo grojzdje, tega posebej tergaj in posebej prešaj, da si z njim družiga vina ne pokvariš. Skerbi tudi, da ne eniga taciga grôzda v nogradu ne pustiš.

(*Dobre gobe razločiti od škodljivih, strupenih*). Za jed zdrave in dobre gobe večidel nimajo posebniga duha, nekatere prijetno diše, nekatere nekoliko po česnji; — škodljive gobe pa so neprijetniga duha, nekatere smerdé. Vsako gobo, če jo sirovo zgrizeš in je grenjkiga, ojstriga, sklečiga, neprijetniga okusa, zaverzi; škodljiva je. Nekatere škodljive ali strupene gobe spremené farbo na svojim mesu, če jih zrežeš, prelomiš ali razdrobiš v roci; — tacih se nikar ne dotakni, da bi jih kahal. Vse gobe, ki rasejo na senčnih, močirnih, zatuhlih krajih ali na starih drevesih, so nevarne, — škodljive so tudi take, ki zlo naglo rasejo in rade gnjijó in se v smerdljivo gnojnico razmažejo. Zaverzi tudi vsako gobo, ki je červiva.

Da vse varno ravnaš in svojiga življenja po škodljivih gobah v nevarnost ne pripraviš, delaj takole: Gobe, preden jih kuhati daš, vselej zreži in s kropam popari, kteriga si s soljo in vinskim jesiham okisal; — to vodo po tem odlij, in gobe še enkrat z merzlo vodo dobro izmij, — potem jih še le kuhati daj. Na to vižo si pokončal, kar je bilo morebiti škodljiviga in strupeniga v gobah, brez da bile zavaljo tega manj tečne.

(*Pomoč zoper govejo kugo*). Dr. Godlevski je na Poljskim našel pomoč zoper govejo kugo, ki se je večkrat dobro poterdila, kakor smo v „Novicah“ že spomnili. Čeravno, hvala Bogu, so bile naše dežele dosihmal te strašne kuge obvarovane, ktera je na Ruskim, Turškim, Poljskim in Ogerskim poslednje leta sila veliko goved pomorila, ne bo vunder od škode, ako nam je hvaljena pomoč znana, ktere bi se znali v potrebi poslužiti. — Ozdravljanje se s tem začne, da se bolna živina nar poprej z merzlo vodo klišira, po tem pa v hram (kamro) postavi, ktera je navdana čez in čez z vodnim soparam. Je živina en čas v ti soparici stala, da se potí po celim životu, se pelje na prosti zrak in se z merzlo vodo dobro po životu polije, po tem v gorke plahte ali koce zavije in v hlev postavi. To se tako dolgo ponavlja, da bolezin jenja, kar se gotovo zgodi, če je bila pomoč berž v začetku. Naprava tacih soparnic je pa težavna, ker morajo biti dobro zaperte in so tako napravljene, da imajo dvojne tla, med ktere se vroči sopar napeljuje, ki potem skozi luknje zgorniga tlaka v hram puhti. Po naših mislih bi se dalo pa to tudi lože tako opraviti, da se bolna živina za tisti čas v majhin hlev postavi, z dolzimi plah-tami odene in dva škafa z vrelin kropam pod njo postavita in kmalo z drugima nadomestita, če je še več soparce potreba, da se živina dobro spotí.

Pravila kmetovarcam zastran barometra in vremenskiga prero- *kovanja.*

(Dalje.)

Se po dežji vleče megla po hribih, ali če megla pred sončnim izhodom vstaja in se kot oblak pod nebam razširja, kej rada že zvečer kot dež na zemljo pade; tudi če po lepim vremenu verho vi visocih gorá klobuk dobé, bo kmalo dež. Siv oblak, ki se poleti v soparnim vremenu na sicer jasnim nebu pokaže, večidel hudo uro napoveduje. Če po dežji megla nad jezeri, bajerji in gojzdi vstaja, bo gotovo še dalje deževalo in po gromu bo še gromelo. Gré dim iz dimnikov ravno kviško, je vedriga vremena pričakovati; se pa vleče proti tlam, bo dež.